

Неля Чорна

Тернопільський національний економічний університет

СВІТОВИЙ ТА ВІТЧИЗНЯНИЙ ДОСВІД ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ПРОДУКЦІЇ

Проблема забезпечення досягнення високого рівня якості продукції має міжнародний характер, адже об'єднання знань і вмінь спеціалістів різних країн для співпраці в даній галузі сприяють переведенню досягнень окремих держав в міжнародне надбання.

В даний час діяльність багатьох міжнародних організацій пов'язана з різними аспектами проблеми управління якістю. Це такі установи як Міжнародна організація зі стандартизації (ISO), Європейська організація з якості (EOQ), Міжнародна електротехнічна комісія (IEC), Європейський комітет зі стандартизації (CEN) та інші.

ISO 9000 - серія стандартів ISO, які застосовуються при створенні та удосконаленні систем менеджменту якості організацій. Вони були розроблені технічним комітетом ISO в результаті узагальнення накопиченого національного досвіду різних країн щодо розроблення, впровадження та функціонування систем якості.

Міжнародні стандарти ISO 9000:2000 містять найсучасніший досвід системного управління якістю. В Україні вони були введені методом прямого впровадження та затверджені як національні з 1 листопада 2001 року. Дані стандарти становлять узгоджену серію стандартів щодо побудови системи управління якістю, що сприяє покращенню взаємозв'язків у національній та міжнародній торгівлі. Вони базуються на принципах управління якістю, які використовуються для досягнення цілей діяльності організації (рис. 1).

Застосування принципів управління якістю не тільки надає підприємству значні безпосередні переваги перед конкурентами, а й робить надзвичайно важливий внесок в управління ризиками та витратами.

На сьогодні існує багато різних концепцій управління якістю, однак всі вони базуються на стандартах ISO 9000, які завдяки своїй універсальній природі набули застосування в усіх без винятку сферах виробництва продукції і надання послуг.

Концепція загального управління якістю (Total Quality Management, TQM) – це сукупність засобів, форм принципів та методів управління якістю, спрямованих на підвищення ефективності та конкурентоспроможності організації. Дана концепція передбачає всебічне цілеспрямоване та скоординоване застосування систем та методів управління якістю в усіх сферах функціонування фірми - від НДДКР до післяпродажного обслуговування за

участю вищого керівництва та службовців усіх рівнів, а також раціонального використання технічних можливостей.

Принципи управління якістю

1. Орієнтація на замовника. Організації залежать від своїх замовників і тому мають розуміти поточні та майбутні потреби замовників, виконувати їхні вимоги і прагнути до перевищення їхніх очікувань.

2. Лідерство. Керівники встановлюють єдність мети та напрямів діяльності організації. Їм слід створювати та підтримувати таке внутрішнє середовище, в якому працівники можуть бути повністю залучені до виконання завдань, що

3. Залучення працівників. Працівники становлять основу організації, їх повне залучення дає змогу використовувати свої здібності на користь організації.

4. Процесний підхід. Бажаного результату досягають ефективніше, якщо діяльністю та пов'язаними з нею ресурсами управляють як процесом.

5. Системний підхід до управління. Ідентифікація, розуміння й управління взаємопов'язаними процесами як системою сприяє організації в ефективнішому досягненні цілей.

6. Постійне поліпшення. Постійне поліпшення діяльності організації в цілому слід вважати незмінною метою організації.

7. Прийняття рішень на основі фактів. Ефективні рішення приймають на підставі аналізування даних та інформації.

8. Взаємовигідні відносини із постачальниками. Організація та її постачальники є взаємозалежними і взаємовигідні відносини підвищують спроможність обох сторін створювати цінності.

Рис. 1. Основні принципи управління якістю

Поняття TQM на підприємстві трактується таким чином: Т — підхід, що охоплює всі види діяльності, Q — якість як якість управління, М — управління на основі нових принципів, які охоплюють всіх керівників. Практика доводить, що кваліфіковане використання методології TQM забезпечує організації великі переваги (рис. 2).

Рис. 2. Основні переваги методології TQM

Останнім часом на підприємствах харчової промисловості впроваджуються системи якості та безпечності харчових продуктів. На міжнародному рівні найбільше визначення і поширення отримала концепція «Аналіз небезпечних чинників та критичні точки контролю» – НАССР. На сьогоднішній день у країнах Європейського Союзу, США, Канаді у харчовій промисловості є обов'язковими впровадження та застосування системи НАССР та її сертифікація.

Система НАССР є новим європейським підходом до виробництва безпечних і якісних харчових продуктів, заснованим на принципі недопущення виникнення потенційних проблем. На сьогодні фактично головною умовою для виходу продукції харчової промисловості на світовий ринок є функціонування цієї системи на підприємстві.

Основне завдання системи НАССР – це управління рівнем безпечності харчової продукції та попередження випадків отруєння їжею. Дану методологію вважають ефективним механізмом запобігання виникненню невідповідностей у технологічному процесі виготовлення харчових продуктів, а також виявлення та усунення проблем до того, як готова продукція невідповідної якості стане джерелом отруєнь споживачів. Система НАССР акцентує увагу на контролі параметрів технологічного процесу та оцінювання показників якості сировини й матеріалів, з яких виготовляють харчові продукти, а також впроваджує стратегію «від ферми до виделки».

НАССР – це система управління безпечністю харчових продуктів, за допомогою якої визначають, оцінюють і контролюють чинники, які впливають на безпечність харчових продуктів для споживачів. Слід зауважити, що НАССР

не є системою з нульовим ризиком, проте остання спонукає товаровиробників до мінімізації ризику від наявності у харчових продуктах потенційно небезпечних чинників. Ґрунтуючись на сучасних науково обґрунтованих вимогах, НАССР забезпечує превентивний підхід і допомагає ефективно управляти безпекою продуктів харчування.

Сьогодні політика у сфері якості стала національною ідеєю, особливо у високорозвинених країнах, тому що випуск продукції високої якості - це запорука виживання в умовах гострої конкуренції. Надзвичайно важливу роль у цьому процесі відіграє держава, до прерогативи якої відноситься формування таких механізмів стимулювання економічного розвитку, які були б спрямовані на забезпечення високого рівня якості продукції та послуг, а також підвищення конкурентоспроможності підприємств. З одного боку, вона намагається перешкодити виходу на внутрішній ринок товарів низької якості, які можуть завдати шкоди здоров'ю і життю громадян, а з іншого - випуск низькоякісної продукції підриває економіку країни, знижує її експортний потенціал.

Література

1. Голомша Н. Є. Економічна ефективність запровадження систем управління якістю в підприємстві / Н. Є. Голомша, Н. А. Шелест // Економіка АПК. – 2013. – № 2. – С. 71–76.
2. Оглоблін В. Ф. Метрологія, стандартизація і управління якістю: навчальний посібник / В. Ф. Оглоблін. - Донецьк: ДонІЗТ, 2010. – 190 с.
3. Савуляк В. В. Управління якістю продукції: навчальний посібник / В. В. Савуляк. – Вінниця: ВНТУ, 2012. – 91 с.

Тетяна Чортківська, Руслан Чорний

Тернопільський національний економічний університет

АГРАРНИЙ РИНОК ЯК ІНСТИТУТ РОЗВИТКУ АГРАРНОГО БІЗНЕСУ

Одна з проблем ефективного розвитку аграрного бізнесу є необхідність розвитку ланцюжка створення вартості, що дозволяє ефективніше розвиватися та функціонувати малому і середньому товаровиробнику. Аграрний ринок як інститут, який забезпечує такий розвиток на умовах вертикальної та горизонтальної інтеграції товаровиробників, в процесі їх спільної діяльності.

Зростаюче значення аграрного бізнесу як основного джерела походження нових підприємців засвідчило самовідтворюючий характер бізнес-класу, особливо на початковому етапі розвитку аграрного ринку. У цих рамках, аграрний ринок виглядає як ефективний інститут, який дозволяє інтегрувати